

ПЕТКО ТОДОРОВ

ДЯДО МАТЕЯ

chitanka.info

Дядо Матея се подема по широката белокаменна стълба; тропотливите му стъпки кълтят из безлюдната сграда на дирекцията. Между разсилните той е най-стар, няма свои и спи тук самичък в една от задните стаи под стълбите. Затова всеки празник другите разсилни си отиват, а той остава да пази сградата и да проветря канцелариите.

Вече тъй се е свикнал с реда дядо Матея, че щом стане сутрин, и самите му крака го повличат от стая в стая да разтвори прозорците. Повечето стаи са тъмни и тесни и във всички задавя смрад от тютюн и от хора. Долните две само, дето стоят началниците, са широки, с високи тавани и от сапуня на умивалниците лъха един тънък, благ мирис. Тези стаи той проветрява най-подир — така му беше поръчано от стария началник още — да повъзчаква, докато се вдигне мъглата и огрее слънце. Колкото и да е сънлив старият разсилен, кога се доближи до техните врати, като че се посепва. Излеком натисва ключалката, откrexва, промъква се вътре и макар в празник кабинетът да не изпълня присъствието на началника, щом стъпи на килима, той погледне широката писалищна маса, канапето, пак ще си подръпне по навик синята куртка отзад и внимателно ще отиде до прозореца.

И до обед — на пътя ли излезе с насрещния фурнаджия да поприказва или си намери някаква работа из сградата — той по няколко пъти оставя и приказки, и каквото е захванал, и се връща към кабинетите на началниците — поне така от вратата да надзърне.

Следобед, когато мине вече пладня, дядо Матея отново тръгва из канцелариите да затвори прозорците. Дохожда до стаите на началниците, поглежда и в едната, и в другата — но за тях не е време, нека се проветрят още някой час... И с бавни тропотливи стъпки той се повръща към белокаменната стълба.

Допреди три-четири години той се изкачваше чак на третия кат, без да се хваща за перилите. Днес, откакто боледува лани, краката му са съвсем подкосени: подига едина и сякаш чака тропотът му да прокълти из сградата, тогази с другия да се подеме. От първия кат вече стълбата е по-тясна, дървена и по-стръмна — тук разсилният с мъка се изтегля до половината, дето стъпалата се обръщат на друга страна. Там пред малкото равно място се отваря прозорец, по него са наредени няколко саксии цвете, градинката на дядо Матея. Две андришета, две мушката, един карамфил и няколко стръка латинка. Зиме той ги пази на топло зад джама, а на лято ги нарежда отвън по прозореца и

обгражда с малък стобор дъсчици. И всеки празничен ден така старият разсилен сяда на един стол без облегалo тук и се радва на градинката си. Тя му припомня оная пред тяхната къща във Воден...

Години вече откак е оставил бащина стряха той, а с годините колко свят е отмилял и забравил: една градинката сякаш и сега да я гледа пред очи. Така току срещу сайванта, подигната на нисък дувар, обрасъл отвед със здравец. Горe по дувара стоборът беше слетял; там цъфтяха няколко реда тъмножълти ружи. Долу между здравеца изтичаше чучур, който разговаряше целия двор пред къщи. Майка му на смях беше прозвала този чучур стар свекър.

— Като забъблал, като занарежда... — казваше тя. — Поспре се, поуравни си приказката, па току се ропне изведнъж, задроби се, запреваря една през друга... Ако си нямаш работа, седни, та му проумей...

В онази схлупена къщичка баща му и майка му си прекарваха дните, не бяха никога сецали самот, че и клокотя на чучура им додеяше понякога. Те не знаеха какво е да те затворят в една безлюдна сграда като тази. На, глъхнали наоколо и стаи, и стълби, само в тръбите на парното отопление се окапват капките. Зън-кап, кап-зън, сякаш и те, сиротни, се ослушват в тишината... Не за един чучур тука ще петимясваш, не ще се радваш на градинката на прозореца, ами...

Дядо Матeя подема очи и се загледва навън. Високо, светло небо, простряло се над Витоша, над Лозенските планини чак оттатък. Кротко априлско слънце блещи по покривите и джамовете на къщите, наредени по улицата надолу. Тази е от тихите софийски улици; по нея живеят все повечето големци и търговци. Сега господарите са на разходка, затова сам-там по вратите наизлезли слугините и те са се стъкнали, пременили, рядко някоя от тях без бяла престилка. Ето пък от напречната улица двама вестови завиха и се спряха при първата купчина слугини. Единът с накрехната шапка, завити на витло мустачки, трябва да е дяволит някой. Щом се спря, погледна уж настрана, продума, та чак и другаря му викна със слугините да се смей... И те слугини, ама изучили от господарките си да се кършат и въртят, както трябва. По-голямата хванала дръжката на ключелницата, облегнала се въз вратата, люлее се на нея и само се кикоти срещу вестовоя. Другите пък сгънали пошче в джеба на белите си престилки, току го попипват и обръщат.

— Господарите отишли на градината да си правят празника, слугините пък по вратата на улицата: кой де намери, утолява душа... — си мисли дядо Матея и отплесва поглед нататък. По цялата улица само слугини и вестови. — И приказват, и се смеят... отде вземат всички толкова приказки!... Какво ли е пък там в градината. От една врата изскочи млада жена, дръпна черна пола и бързо-бързо закрачи надолу. Кой знае, тя трябва да се е бавила с нещо из къщи, свършила е и се препира да свари поне накрай от празника в градината. Отби край стоварената таме през празното място грамада тухли и се загули.

Слънцето е на залез, покривите и къщята потъват в сянка, татък по боровата гора и семинарията проблясват сетните лучи. Небото — то като че все повече се разширява над Витоша; над Лозенските планини почва да се избистря една дълга бледозеленикава ивица. През улицата издрънка закрыта кола, спря пред първата купчина слугини, коларят подаде на някоя от тях два хляба и отмина към по-долните врати. След хлебаря, прегърбен под кобилица, дрипав дебърчанин се изстъпи сред улицата и изви сладкопойно: „Кисело млеко-о!“ Протегнатият подпев на дебърчанина като да подава знак на слугините и вестовите: едни с хляб, други с паничка мляко в ръце се разпиляват. В улицата стана съвсем тихо. Ни човек да се мерне вече, ни да проскърцат отблизо врата. Сякаш, спомня си старият разсилен, да е във Воден — неделен ден преди отпуск на черкова... или кога мъртвец изнесат от махалата, отидат всички да го ровят, наоколо стихне, та до вечерта и децата не смеят да се покажат на пътя... Дядо Матея се изви насам-нататък, търси да се загледа в нещо... Наведе глава над полинялата си градинка: иска да помирише листата на андришето — тъй тучни и миризливи на лято, те сега са сухи като книга — и той едва-едва догажда слабия им мирис. — Вечерта появява със своята пролетна тъга вече; невидено някъде отвисоко се ронят в превара гласовете на диви патици... Колко хубаво е това теменужено небо, тези гласове на дивите патици, що като блага вест се сипят от него! И нещо мило, отдавна забравено гали и повдига разсилния: ама де, какво беше? Той събира вежди, напруга ума си, но и споменът не може да припомни... А капките в тръбите на парното отопление все тъй сиротно се окапват: зън-кап, кап-зън... и нему му е тъй криво, до прозореца самичък. Пък и сякаш чака все още нещо тук и не му се става...

По едно време, както се е окумил пред градинката си, старият разсилен пак вдигна глава — някакъв тъмен шум се подигна откъм градината и като че почна да се мотае сам в себе си. Тук дръннаха джамове, таме на балкона се отвориха врати: слугините разтребват вече за господарите си. Не мина много, и шумът от градината сякаш се разля и понесе насам. Пред грамадата тухли отдолу се показа едра госпожа, загърната в черната си дреха, с вирната глава и закрачи насам. — Що е стан изправила, що рамена! — отваря очи дядо Матея и се навежда през саксиите. И върви — гърдите ѝ сякаш преливат от радост... По нея две госпожици се спреварят. Те пък, да изглеждат покръшни, излезли на разход по летни дрехи, та сега стиснали омбрелки, бързат да се прибират. Отделиха се от срещния тротоар и тъкмо да минат отсам, напет офицер им пресече пътя. Госпожиците се изкикотиха, сабята на офицера издрънча по дяланите камъни и той важно закрачи напред. — Старият разсилен като че нещо го подема от мястото му, гледа надолу: вече цялата улица зашумяла, чернее се от свят. Тук мъж и жена се хванали подръка, вървят — не вървят, а подскачат радостни! Там майка и баща водили дъщеря на разход, мирно и чинно си я пак прибират в къщи. След тях чевръст старец — не може да търпи да върви отподире им — ето изобиколи ги, излезе напред и бързо закрачи, като че и той подмладен от пролетта. Ето — хо-о-о, цял ред млади затвориха улицата — въртят бастуни, смеят се и викат... Мигом светлата ивица на електрическите лампи блесна пред къщите — светлината, шумът и радостта на празника се пренесе тук...

Лицето на дядо Матея вече свети цяло, също тъй както в детински години на Великден. Случвало се е да го оставят да варди къщата или да е болен, не може да отиде да срещне Възкресение Христово на черкова. Стои самичък, стяга му се душата и не знае какво да прави. Най-подир тракнат с вратата баща му и майка му, донесат светия нур, по-скоро той си запали от тях свещта и като заблестят на всички свещите из къщи... майка му ще се избърне към него и ще додаде!

— Ето и за тебе радостта на Възкресението...

Старият разсилен се изправя на изтръпналите си крака, хваща се за колена и бавно се спуща в полумрака да затвори прозорците в стаите на началниците.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.